

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Веска Шошева на дисертационен труд на тема „Ефективност на резидентните услуги за деца и младежи с увреждания”, разработен от Пламен Николов Колев, за присъждане на ОНС „доктор”, ПН 3.4 Социални дейности

Данни за кандидата

Пламен Николов Колев е роден през 1977 г. Завършва през 2000 г. ВТУ „Св. Св. Кирил и Методи” с магистърска степен по социални дейности. От 2002 до 2004 г. заема длъжността младши експерт в Дирекция „Социално подпомагане” гр. Габрово по проблемите на потребностите на местната общност във връзка с определяне размера на социалната помощ. В периода 2004 – 2005 г. работи като младши инспектор в Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури на териториално звено гр. Габрово. За кратък период от време е конструктор на макети и участва в организацията на карнавала в гр. Габрово.

В периода 2006 – 2007 г. е младши експерт в Общинска администрация гр. Дряново и секретар в Органа по настойничество и попечителство, както и на Комисията за установяване на жилищни нужди. От 2007 до 2014 г. е главен експерт в Общинска администрация гр. Габрово и в Дирекция „Образование и социални дейности”. През 2014 – 2015 г. е експерт „Европейски социален фонд” към „Национално сдружение на общините в Република България”, където основно осигурява консултантска подкрепа на местните власти в процесите по кандидатстване за финансиране от ЕСФ. От 2015 г до момента е асистент в ТУ гр. Габрово, където осъществява преподавателска дейност свързана с извеждане на семинарни и практически занятия.

Представената информация дотук очертава ясно интересите на докторанта в сферата на социалната работа, което подкрепя и избора на проблема, който той разработва.

Представеният дисертационен труд разглежда интересен проблем, в същото време и актуален, свързан с резидентните услуги за деца и младежи с увреждания. Актуалността на проблема не подлежи на съмнение, тъй като в момента характера и качеството на този вид услуги в значителна степен се нуждаят не само от обсъждане и сериозен анализ, но и на тяхното качествено структуриране и научно обосноваване в

аспекта на огромното разнообразие от психофизически особености при лицата с увреждания, за които са предназначени.

При избора на проблема докторантът се е фокусирал върху определени възрастови периоди, през които протичат важни структурни изменения в личността, в т.ч. и при изследваната група.

Дисертационният труд е разгърнат на 291 страници, от които 14 страници приложения. В разработката са включени 13 таблици и 93 фигури. В използваната релевантна литература са посочени 129 източника, от които 102 на кирилица, 27 на латиница и 7 Интернет страници.

Съдържанието на дисертационното изследване е представено в увод, 4 глави и заключение. Ясно обособени са две изследователски полета, като първото обхваща проблемите на социалните услуги в контекста на тяхната ефективност, с акцент социалните услуги за деца в България като цяло, и социалните услуги за деца с увреждания. В това поле докторантът е направил сполучлив опит да очертае социалните услуги не само за децата в широкия смисъл на думата, но и да изведе характеристиките, спецификата, тенденциите на развитие на социалните услуги у нас за децата и младежите с увреждания. За да защити фокуса, който е избрал за този свой изследователски интерес, Пламен Колев реализира историческа ретроспекция на концепции относно появата и особеностите при предоставяне на социални услуги, преходът от медицински към социален подход при техния избор и приложимост, диверсификацията им, както и особеностите, свързани с тяхната ефективност.

При разработката на проблематиката в това изследователско поле има още един акцент и той е свързан тясно с анализа на децентрализацията на социалните услуги. За по-ясното представяне на децентрализацията, докторантът е разгърнал подробно динамиката на броя на специалните институции за избрания от него период – 2013 – 2017 г, динамиката на броя на функциониращите ЦНСТ и броя на потребителите в тях за същия период. Представена е и динамиката на ползващите съответните услуги в общността деца и младежи.

Представени така подробно тези данни защитават формулирания обект на изследване, а именно – социалните услуги в общността, предоставени в ЦНСТ за деца и младежи с увреждания. В логически план, разработката на това изследователско поле, трасира пътя за следващите етапи в изследователската процедура, които са очертани коректно във формулираните цел, предмет и задачи на изследването.

При внимателен прочит тук се разкрива и личната позиция на докторанта, която аз очаквах да бъде доста по-категорична, по отношение на доброто преливане между медицинския и социалния подход в социалната работа и при избора на предоставени услуги. Отбелязвам това, тъй като опитът на докторанта в сферата на социалните услуги е достатъчно добър, и неговото виждане за тази симбиоза между двата подхода се прокрадва в текста. Разработката би спечелила ако позицията му беше по-категорична независимо от факта, че това не е в обсега на изследването, което отчитам.

Посоченото вече изследователско поле обхваща първа и втора глава на дисертационния труд, но негови съдържателни моменти се разкриват и във второто поле на изследване, което ясно се очертава в проучването и в което се разгръщат научните търсения на автора по посока на разкриване ефективността на предлаганите социални услуги в ЦНСТ за деца и младежи с увреждания. Тук, в това поле, докторантът се е постарал да защити тезата си за тясната връзка между ниската ефективност на социалните услуги при деца и младежи с увреждания, предопределена от влошеното здравословно състояние и ограничени възможности на голяма част от посочените потребители. Тази своя хипотеза докторантът формулира също коректно, като моята забележка тук е, че не само здравословното състояние е причината за пониска ефективност на услугите, а и психическите особености, като цяло, при тази група лица, които привнасят свой съществен дял в крайния резултат от ползваната услуга. Известно е, че при лицата с увреждания, овладяването на умения на различно равнище се развива върху една променена основа, в резултат на увреждането, и поради това се изискват много повече усилия от страна на предоставящите съответната услуга или работещите с тези деца, по различни проблеми.

За реализация на формулираната цел и задачи в определената изследователска процедура, са използвани:

- Ситуационен анализ;
- Диагностичен анализ;
- Анкетно проучване;
- Оценъчни скали;
- Структурирано интервю;
- Статистически методи за обработка на данни.

Всички представени методи дават възможност за адекватно и обективно проучване.

За доказателствената страна на второто изследователско поле е привлечен широк кръг от респонденти – персонал, работещ в ЦНСТ (директори, социални работници, специалисти, експерти и представители на заинтересовани институции и доставчици на услуги, специалисти, работещи в съпътстващи социални, образователни и здравни институции).

За сериозността на изследването говори и факта, че в него са включени общо 48 ЦНСТ на територията на страната (Пловдив, София, Кюстендил, Хасково, Сливен, Добрич, Стара Загора, Силистра, Търговище, Бургас и др.). Този голям брой ЦНСТ, включени в изследването, предоставят много добрата възможност на докторанта да надникне в многообразието не само от услуги, но и от доставчици на услуги. Тук същественото и важното е това, че анализа, който той прави на работата във всички тези ЦНСТ, му предоставя възможност да очертае и тенденции, които на този етап в работата им вече ясно се виждат. Включените респонденти са изследвани с въпросници, които са разпределени съответно за специалисти, работещи в ЦНСТ, и за персонал от съпътстващи социални, здравни и образователни институции.

Използваният, както вече посочих, инструментариум е и с насоченост към организационно-функционалната страна на предоставяната услуга в ЦНСТ, от една страна, а от друга – към факторите, които намаляват и ограничават ефективната грижа спрямо целевата група. Тези два ясно обособени момента са позволили на Пламен Колев да получи обективни характеристики от респондентите по интересуващия го проблем, а именно – модела за оценка на ефективността на социалната услуга. Отговорите на респондентите предоставят коректна информация за критерия „социална сигурност” и обуславящите го показатели, за критерия за ” формиране на навици за ежедневна дейност и самостоятелност на децата и младежите” настанени в ЦНСТ. Използваният инструментариум е позволил и проучване на достъпа на потребителите до съответната социална услуга, както и ролята на персонала като ключов ресурс. Подробно, аналитично е изследвана всяка една стъпка от модела , като ясно са изведени и „несполуките” при предоставянето на дадена социална услуга и използването и от потребителите.

За задълбочеността с която е работил докторатът говори и представянето на различните участници с техния професионален статус, както и извадки от интервютата с персонала и специалистите, подкрепящи специфичните характеристики на потребителите на социална услуга.

Най-съществена част от дисертационното изследване е реализираният анализ, свързан с проучване на ефективността на социалната услуга на базата на предложението модел. В тази част докторантът е представил много подробно резултати от всеки момент от изследването, което дава чудесна възможност да се проследят мнения, съгласие и несъгласие на респондентите по всеки конкретен показател. Всички тези анализи са онагледени много добре чрез таблици и диаграми, като по този начин може да се проследят измененията и тенденциите, които се очертават за всеки един конкретен критерий. Тази част на изследователската процедура много добре очертава параметрите на второто изследователско поле.

Всичко, осъществено от докторанта във всяка една от главите на дисертационното изследване, му е позволило да изведе съществени страни в цялостната дейност, реализирана в ЦНСТ по отношение ефективността на предоставените социални услуги в тях, на деца и младежи с увреждания. Прави много приятно впечатление обективността, с която Пламен Колев е подходил към проблема. Не е спестен нито един негативен момент от процеса на предоставяне на социални услуги за деца и младежи с увреждания. Очертани са ясно и категорично ограниченията, които налага увредата при тази група лица, както и възможните перспективи за преодоляване на съществуващите трудности. Тъй като докторантът познава добре особеностите в психофизическото развитие на потребителите на услугата, очакванията ми бяха да направи и един анализ на различията на потребителите в различните ЦНСТ, тъй като групата е разнородна и може би в някои от ЦНСТ има потребители със сравнително по-лека степен на увреждане, а в други не. Това са, разбира се, предположения, и интересно е да се проследи, макар и в следващи проучвания, този момент. Това може би ще има отражение и върху степента на ефективност на услугата.

Изводите, до които достига докторантът, в резултат на цялото проучване, се отнасят до:

1. Минимална ефективност на социалната услуга, поради поведенчески отклонения у потребителите, липса на самостоятелност, ясно изразени нарушения в психофизическото развитие, които са предопределящи в голяма степен за минимизиране ефективността на услугата;
2. Недостатъчен финансов ресурс, който рефлектира върху модернизирания на центрове, ниското заплащане на работещите в тях, и поради това липса на квалифицирани кадри за работа в последните;
3. Ниска квалификация на персонала;

4. Голям обем административна работа;
5. Малък брой поддържащи обучения.

Тези изводи са възможни благодарение на дълбинното изследване на проблема, подробният анализ на всеки един от критериите в модела и очертаване на постиженията и слабостите, които демонстрират потребителите при една или друга използвана услуга.

Представеният от автора модел и разработената за него оценка върху ефективността на социалните услуги в ЦНСТ за деца и младежи с увреждания е сериозна крачка към изработването на обективна оценка за реализираните дейности в тях. Сериозността на проблема е на дневен ред и това Пламен Колев ясно извежда в дисертационното изследване, още повече, че към момента в ЦНСТ в страната дейностите, които се осъществяват невинаги достатъчно добре и прецизно са избрани съобразно спецификата на настанените в тях потребители.

Направените препоръки от автора са в подкрепа на изводите и имат своята практико-приложна стойност.

Като цяло представеният дисертационен труд е задълбочено, обективно и аналитично проучване върху недостатъчно изследван до момента проблем. Разработеното съдържание от докторанта говори за доброто му познаване, от една страна на трудностите, които съпътстват предлаганите социални услуги за лицата с увреждания, а от друга страна възможностите за тяхното дообогатяване и качествено предлагане.

Към докторанта имам следните въпроси:

1. Независимо от негативните страни, съпътствали институционалните грижи за деца и младежи с увреждания, кои от постиженията при тях са приложими в условията на ЦНСТ?
2. Каква е масовата практика при подбор на персонала за работа в ЦНСТ за деца и младежи с увреждания?
3. Счита ли авторът на дисертационното изследване, че ефективността на социалната услуга за деца и младежи в значителна степен би се подобрила, ако работещите в тях имат подготовка, съобразно психосоматичните характеристики на потребителите?

Авторефератът в съдържателен план отговаря на дисертационното изследване, а представените публикации отразяват етапите от разработката на дисертационния труд.

Солидаризирам се с изведените от докторанта приноси.

Заключение

Като имам предвид задълбочения характер на изследването, акуратното, обективно и с лично присъствие отразяване и изследване на разработения проблем, предлагам на уважаемите членове на научното жури да подкрепят с положителния си вот присъждането на ОНС „доктор” на Пламен Николов Колев, ПН 3.4 Социални дейности.

28. 04. 2019

Стара Загора

Рецензент

Проф. Веска Шошева, дп